YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kuudes jaosto)
9 päivänä tammikuuta 1997 *

Asiassa C-383/95,

jonka Hoge Raad der Nederlanden on Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen toimivallasta tulkita tuomioistuimen toimivallasta ja tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27 päivänä syyskuuta 1968 tehtyä yleissopimusta 3 päivänä kesäkuuta 1971 tehdyn pöytäkirjan mukaisesti saattanut yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Petrus Wilhelmus Rutten

vastaan

Cross Medical Ltd

ennakkoratkaisun tuomioistuimen toimivallasta ja tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27 päivänä syyskuuta 1968 tehdyn yleissopimuksen (EYVL 1972 L 299, s. 32) 5 artiklan 1 kappaleen tulkinnasta, sellaisena kuin yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä sopimuksella (EYVL L 304, s. 1, ja muutettuna s. 77), Helleenien tasavallan liittymisestä 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä sopimuksella (EYVL L 388, s. 1) ja Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisestä 26 päivänä toukokuuta 1989 tehdyllä sopimuksella (EYVL L 285, s. 1),

* Oikeudenkäyntikieli: hollanti.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja G. F. Mancini sekä tuomarit J. L. Murray, C. N. Kakouris, H. Ragnemalm ja R. Schintgen (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: F. G. Jacobs,
kirjaaja: H. Grass,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Petrus Wilhelmus Rutten, edustajanaan asianajaja P. Garretsen, Haag,

— Saksan hallitus, asiamiehenään liittovaltion oikeusministeriön Ministerialrat J. Pirrung,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään oikeudellisen yksikön virkamies P. van Nuffel,

ottaen huomioon esittelevän tuomarin kertomuksen,

kuultuaan julkisasiamiehen 24.10.1996 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Hoge Raad der Nederlanden on 1.12.1995 tekemällään ja yhteisöjen tuomioistuimeen 7.12.1995 saapuneella päätöksellään esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle

Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen toimivallasta tulkita tuomioistuimen toimivallasta ja tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27 päivänä syyskuuta 1968 tehtyä yleissopimusta 3 päivänä kesäkuuta 1971 tehdyn pöytäkirjan (EYVL 1972 L 299, s. 32) nojalla kolme ennakkoratkaisukysymystä, jotka koskevat tämän yleissopimuksen 5 artiklan 1 kappaleen tulkintaa, sellaisena kuin sopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä sopimuksella (EYVL L 304, s. 1, ja muutettuna s. 77), Helleenien tasavallan liittymisestä 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä sopimuksella (EYVL L 388, s. 1) ja Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisestä 26 päivänä toukokuuta 1989 tehdyllä sopimuksella (EYVL L 285, s. 1, jäljempänä yleissopimus).

2 Nämä kysymykset on esitetty oikeudenkäynnissä, jossa asianosaisina ovat Hengelossa (Alankomaat) asuva Alankomaiden kansalainen Rutten ja englantilainen Lontoossa sijaitseva yhtiö Cross Medical Ltd ja jossa on kysymys siitä, että Ruttenin työnantaja irtisanoi hänen työsopimuksensa.

3 Asiakirjoista käy ilmi, että alankomaalainen yhtiö Cross Medical BV, jonka kotipaikka on Alankomaissa ja joka on Cross Medical Ltd:n tytäryhtiö, otti Ruttenin palvelukseensa 1.8.1989.

4 Edellä mainittujen osapuolten välinen työsopimus päättyi 31.5.1990 Cross Medical BV:n huonon taloudellisen tilanteen vuoksi ja Rutten tuli Cross Medical Ltd:n palvelukseen 1.6.1990 lukien.

5 On kiistatonta, ettei Rutten työskennellyt kahden peräkkäisen työnantajansa palveluksessa ainoastaan Alankomaissa, vaan että hän työskenteli noin kolmanneksen työajastaan myöskin Yhdistyneessä kuningaskunnassa, Belgiassa, Saksassa ja Yhdysvalloissa. Hän suoritti työnsä kotipaikallaan Hengelossa olevasta toimistosta käsin, minne hän palasi jokaisen työmatkansa jälkeen. Cross Medical Ltd maksoi hänen palkkansa Englannin puntina.

6 Tultuaan irtisanotuksi 1.10.1991 lukien Rutten nosti 19.6.1992 kanteen Cross Medical Ltd:tä vastaan Kantonrechter te Amsterdamissa vaatien odotusajan palkan ja siihen kuuluvien lisien maksamista.

7 Kantonrechter te Amsterdam ratkaisi riita-asian katsottuaan olevansa tähän toimivaltainen, ja Cross Medical Ltd valitti ratkaisusta Rechtbank te Amsterdamiin, joka kumosi Kantonrechterin tekemän päätöksen.

8 Rutten haki tähän päätökseen muutosta Hoge Raad der Nederlandenilta.

9 Koska Hoge Raad oli epävarma yleissopimuksen 5 artiklan 1 kappaleen tulkinnasta, se esitti yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat kolme ennakkoratkaisukysymystä:

"1) Jos työntekijä tekee työsopimuksen mukaan työtä useissa valtioissa, mitkä ovat ne perusteet, joiden nojalla hänen katsotaan Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kappaleessa tarkoitetulla tavalla tavallisesti työskentelevän yhdessä näistä kyseisistä valtioista?

2) Onko tässä suhteessa ratkaiseva tai tärkeä merkitys sillä, että työntekijä työskentelee suurimman osan työajastaan yhdessä näistä valtioista, tai sillä, että hän työskentelee kyseisessä valtiossa suuremman osan työajastaan kuin muissa valtioissa?

3) Onko sillä merkitystä, että työntekijä asuu yhdessä näistä valtioista ja hänellä on siellä toimisto, josta käsin hän valmistelee tai järjestää työskentelyään muissa valtioissa, ja että työntekijä palaa tähän valtioon jokaisen työhön liittyvän ulkomaanmatkansa jälkeen?"

10 Näillä kolmella kysymyksellä, jotka on syytä tutkia yhdessä, kansallinen tuomioistuin pyytää yhteisöjen tuomioistuinta lausumaan pääasiallisesti yleissopimuksen 5 artiklan 1 kappaleessa tarkoitetun käsitteen "paikkakunta — — jossa työntekijä tavallisesti työskentelee" tulkinnasta, olettaen, että työtä tehdään useammassa kuin yhdessä sopimusvaltiossa.

11 Jotta näihin kysymyksiin voitaisiin vastata, on ensin muistutettava siitä, että yleissopimuksen 2 artiklan ensimmäisessä kohdassa vahvistetusta pääsäännöstä, jonka mukaan sen sopimusvaltion tuomioistuimet ovat toimivaltaisia, jossa vastaajalla on kotipaikka, määrätään poikkeus yleissopimuksen 5 artiklan 1 kappaleessa, joka kuuluu seuraavasti:

"Sitä vastaan, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, voidaan nostaa kanne toisessa sopimusvaltiossa:

1) sopimusta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa kanteessa tarkoitettu velvoite on täytetty tai täytettävä; työsopimusta koskevassa asiassa tämä paikkakunta on se, jossa työntekijä tavallisesti työskentelee tai, jollei työntekijä tavallisesti työskentele yhdessä ja samassa valtiossa, se paikkakunta, jossa työntekijän palvelukseen ottanut liikepaikka sijaitsee."

12 Sitten on korostettava, että vakiintuneesta oikeuskäytännöstä (ks. erityisesti asia C-125/92, Mulox IBC, tuomio 13.7.1993, Kok. 1993, s. I-4075, 10 kohta) ilmenee, että yhteisöjen tuomioistuin ratkaisee Brysselin yleissopimuksen sisältöön liittyvät tulkintakysymykset itsenäisesti taatakseen mahdollisimman laajasti sen, että ETY:n perustamissopimuksen 220 artiklassa, jonka täytäntöönpanemiseksi yleissopimus tehtiin, yleissopimukselle määrätyt vaikutukset toteutuvat.

13 Vain tällaisella tulkinnalla voidaan taata yleissopimuksen yhtenäinen soveltaminen; yleissopimuksen tavoitteena on erityisesti yhtenäistää sopimusvaltioiden tuomioistuinten toimivaltaa koskevat säännöt siten, että mahdollisuuksien mukaan vältetään tilanteita, joissa useat tuomioistuimet ovat toimivaltaisia käsittelemään samaa oikeussuhdetta, sekä vahvistaa yhteisössä asuvien henkilöiden oikeussuojaa, jotta kantajalla on mahdollisuus vaivattomasti yksilöidä se tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi hän voi saattaa asiansa, ja jotta vastaajalla on kohtuullinen mahdollisuus ennakoida, missä tuomioistuimessa häntä vastaan voidaan nostaa kanne (ks. em. asiassa Mulox IBC annetun tuomion 11 kohta).

14 Lisäksi on tärkeää todeta, että yhteisöjen tuomioistuin on edellä mainitussa asiassa Mulox IBC antamassaan tuomioissa jo tulkinnut Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kappaletta sellaisena, kuin se oli ennen kuin sitä muutettiin edellä mainitulla 26.5.1989 tehdyllä liittymissopimuksella (jäljempänä San Sebastianin liittymissopimus).

15 Tässä tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin katsoi nimittäin, että 5 artiklan 1 kappaletta oli tulkittava siten, että työsopimuksia koskevissa asioissa tässä määräyksessä tarkoitetulla velvoitteen täyttämispaikkakunnalla tarkoitetaan paikkakuntaa, jolla työntekijä tosiasiallisesti suorittaa työnantajansa kanssa sovitun työn, ja että siinä tapauksessa, että työntekijä työskentelee useammassa kuin yhdessä sopimusvaltiossa, tällä paikkakunnalla tarkoitetaan sitä paikkakuntaa, jossa tai josta käsin työntekijä pääasiallisesti täyttää velvoitteensa työnantajaansa kohtaan (20 ja 26 kohta).

16 Tämän tulkinnan tueksi yhteisöjen tuomioistuin esitti ensinnäkin (em. asiassa Mulox IBC annetun tuomion 17 kohta), että Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kappaleessa olevaa erityistä toimivaltasäännöstä voitiin oikeudenkäynnin tarkoituksenmukaisen järjestämisen vuoksi perustella sillä, että kanteen ja sitä ratkaisevan tuomioistuimen välillä on erityisen läheinen liittymä (ks. asia 133/81, Ivenel, tuomio 26.5.1982, Kok. 1982, s. 1891 ja asia 266/85, Shenavai, tuomio 15.1.1987, Kok. 1987, s. 239) ja että sen paikkakunnan tuomioistuimella, jossa työntekijän on täytettävä sovitut työsuorituksia koskevat velvoitteensa, oli sopivin käsittelemään työsopimuksen perusteella mahdollisesti syntyvän riidan (ks. em. asiassa Shenavai annettu tuomio ja asia 32/88, Six Constructions, tuomio 15.2.1989, Kok. 1989, s. 341).

17 Yhteisöjen tuomioistuin katsoi toiseksi (em. asiassa Mulox IBC annetun tuomion 18 ja 19 kohta), että tulkittaessa Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kappaletta työsopimusten osalta oli otettava huomioon, että työntekijää oli sosiaalisesti heikompana sopimusosapuolena suojeltava asianmukaisesti (ks. em. asioissa Ivenel ja Six Constructions annetut tuomiot) ja että tällaisen suojelun toteutuminen oli paremmin turvattu, jos työsopimuksen perusteella syntyvät riidat kuuluvat sen paikkakunnan tuomioistuimen toimivaltaan, jossa työntekijän on täytettävä velvoitteensa työnantajaansa kohtaan, koska työntekijä voi pienemmin kustannuksin nostaa kanteen tuon paikkakunnan tuomioistuimessa tai puolustautua siellä.

18 Yhteisöjen tuomioistuin totesi kolmanneksi (asiassa Mulox IBC annetun tuomion 21 ja 23 kohta), että jos työ tehdään useammassa sopimusvaltiossa, on tärkeää välttää sitä, että asia kuuluisi useampien tuomioistuinten toimivaltaan, jotta vältyttäisiin keskenään ristiriitaisilta tuomioistuinten päätöksiltä ja helpotettaisiin niiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa sen valtion ulkopuolella, jossa ne on tehty (ks. vastaavasti asia C-220/88, Dumez France ja Tracoba, yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 11.1.1990, Kok. 1990, s. I-49, 18 kohta), ja että tästä syystä Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kappaletta ei voida tulkita siten, että sillä annettaisiin kilpaileva toimivalta jokaisen sellaisen sopimusvaltion tuomioistuimille, jonka alueella työntekijä työskentelee.

19 Tällä oikeuskäytännöllä on merkitystä myös tulkittaessa San Sebastianin liittymissopimuksella muutettua yleissopimuksen 5 artiklan 1 kappaletta, jota sovelletaan pääasiassa kysymyksessä olevaan riitaan.

20 Kuten yhteisöjen tuomioistuin korosti asiassa C-288/92, Custom Made Commercial, 29.6.1994 antamassaan tuomiossa (Kok. 1994, s. I-2913, 25 kohta), yhteisöjen tuomioistuin oli jo yleissopimusta koskevassa tulkintakäytännössään hyväksynyt sen työsopimuksia koskevan erityistoimivaltasäännön, joka San Sebastianin liittymissopimuksella sisällytettiin Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kappaleeseen. De Almeida Cruzin, Desantes Realin ja Jenardin laatimasta San Sebastianin liittymissopimusta koskevasta selvityksestä käy ilmi, että yleissopimuksen uudiste-

tussa 5 artiklan 1 kappaleessa otetaan huomioon niin tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 16 päivänä syyskuuta 1988 tehdyn Luganon yleissopimuksen (EYVL L 319, s. 9) 5 artiklan 1 kappaleen sanamuoto, jossa puolestaan oli otettu huomioon yhteisöjen tuomioistuimen edellä mainituissa asioissa Ivenel ja Shenavai antamissa tuomioissa omaksuma tulkinta, kuin tarve taata työntekijän asianmukainen suojelu, mitä yhteisöjen tuomioistuin korosti edellä mainitussa asiassa Six Constructions antamassaan tuomiossa.

21 Näissä olosuhteissa niillä muutoksilla, jotka San Sebastianin liittymissopimuksella tehtiin Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kappaleeseen ei ole asetettu kyseenalaisiksi tämän säännöksen perustaa ja tavoitetta, vaan mainitun liittymissopimuksen voimaantultua tällä uudelleen muotoillulla määräyksellä pyritään nimenomaan vakiinnuttamaan sitä tulkintaa, jonka yhteisöjen tuomioistuin oli tälle artiklalle työsopimusten osalta antanut.

22 Tästä seuraa, että tulkittaessa yleissopimuksen 5 artiklan 1 kappaleessa, sellaisena kuin se on muutettuna San Sebastianin liittymissopimuksella, tarkoitettua käsitettä "paikkakunta — — jolla työntekijä tavallisesti työskentelee" sellaisessa tilanteessa, jossa kuten pääasiassa esillä olevassa asiassa, työntekijä työskentelee useammassa sopimusvaltiossa, on tärkeää ottaa huomioon yhteisöjen tuomioistuimen aikaisempi oikeuskäytäntö ja määrittää näin se paikkakunta, johon riita läheisemmin liittyy, ottaen samalla asianmukaisesti huomioon ne näkökohdat, jotka liittyvät työntekijän suojelemiseen heikompana sopimusosapuolena.

23 Siinä tapauksessa, että työsopimukseen perustuva työ tehdään useamman sopimusvaltion alueella, yleissopimuksen 5 artiklan 1 kappale, sellaisena kuin se on muutettuna San Sebastianin liittymissopimuksella, on edellisessä kohdassa mainitut pakottavat edellytykset huomioon ottaen ymmärrettävä siten, että siinä tarkoitetaan sitä paikkakuntaa, jolle työntekijä on tosiasiallisesti keskittänyt työnteon ja jossa tai josta käsin hän tosiasiallisesti täyttää ne velvoitteet, jotka hänellä on työnantajaansa kohtaan.

24 Työntekijä voi nimittäin tällä paikkakunnalla pienemmin kustannuksin nostaa kanteen työnantajaansa vastaan tai puolustautua. Toisaalta tämän paikkakunnan tuomioistuin on parhaassa asemassa ja sopivin ratkaisemaan työsopimusta koskevan kanteen.

25 Määritettäessä tässä tapauksessa tätä paikkakuntaa, mikä kuuluu kansallisen tuomioistuimen toimivaltaan kunkin siinä käsiteltävänä olevan yksittäistapauksen tosiseikat huomioon ottaen, on huomioitava se pääasiasta esille käyvä seikka, että työntekijä on tehnyt lähes kaksi kolmasosaa työstä yhdessä sopimusvaltiossa — muun osan työstä tultua suoritetuksi useissa eri maissa — ja että hänellä on tässä sopimusvaltiossa toimisto, josta käsin hän työnantajansa lukuun järjestää työtään ja johon hän palaa jokaisen työhön liittyvän ulkomaanmatkansa jälkeen.

26 Pääasiassa esillä olevan kaltaisessa tilanteessa työntekijä on nimittäin tosiasiallisesti keskittänyt työntekonsa tälle paikkakunnalle työnantajansa kanssa tehdyn työsopimuksen perusteella. Tätä paikkakuntaa on tästä syystä pidettävä sellaisena yleissopimuksen 5 artiklan 1 kappaleessa, sellaisena kuin se on muutettuna San Sebastianin liittymissopimuksella, tarkoitettuna paikkakuntana, jossa työntekijä tavallisesti työskentelee.

27 Edellä esitetyt seikat huomioon ottaen on vastattava, että yleissopimuksen 5 artiklan 1 kappaletta, sellaisena kuin se on muutettuna San Sebastianin liittymissopimuksella, on tulkittava siten, että jos työntekijä työskentelee työsopimuksen perusteella useammassa kuin yhdessä sopimusvaltiossa, tässä määräyksessä tarkoitettu paikkakunta, jossa työntekijä tavallisesti työskentelee on se paikkakunta, johon työntekijä on tosiasiallisesti keskittänyt työnteon. Määritettäessä konkreettisesti tätä paikkakuntaa on otettava huomioon se, että työntekijä työskentelee suurimman osan työajastaan jossakin sellaisessa jäsenvaltiossa, jossa hänellä on toimisto, josta käsin hän työnantajansa lukuun järjestää työtään ja johon hän palaa jokaisen työhön liittyvän ulkomaanmatkansa jälkeen.

Oikeudenkäyntikulut

28 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Saksan hallitukselle ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto)

on ratkaissut Hoge Raad der Nederlandenin 1.12.1995 tekemällään päätöksellä esittämät ennakkoratkaisukysymykset seuraavasti:

Tuomioistuimen toimivallasta ja tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27 päivänä syyskuuta 1968 tehdyn yleissopimuksen, sellaisena kuin se on muutettuna Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisestä 26 päivänä toukokuuta 1989 tehdyllä sopimuksella, 5 artiklan 1 kappaletta on tulkittava siten, että jos työntekijä työskentelee työsopimuksen perusteella useammassa kuin yhdessä sopimusvaltiossa, tässä määräyksessä tarkoitettu paikkakunta, jossa työntekijä tavallisesti työskentelee on se paikkakunta, johon työntekijä on tosiasiallisesti keskittänyt työnteon. Määritettäessä konkreettisesti tätä paikkakuntaa on otettava huomioon se, että työntekijä työskentelee suurimman osan työajastaan jossakin sellaisessa jäsenvaltiossa, jossa hänellä on

toimisto, josta käsin hän työnantajansa lukuun järjestää työtään ja johon hän palaa jokaisen työhön liittyvän ulkomaanmatkansa jälkeen.

Mancini Murray Kakouris

Ragnemalm Schintgen

Julistettiin Luxemburgissa 9 päivänä tammikuuta 1997.

R. Grass G. F. Mancini

kirjaaja kuudennen jaoston puheenjohtaja